2026-2027 EĞİTİM-ÖĞRETİM YILI

11. SINIF TARİH 1. DÖNEM 2. ORTAK YAZILI PROVASI

Okul adı:		**Ders:** Tarih	**Tarih:**
Adı Soyadı:	**Sınıfı / Şubesi:**	**Numarası:**	**Puan:**

Nasıl puanlatılır?

1. Cevabını her şıkkın altındaki, etiketli (ör. **1a**) kutuya yaz.
2. Bitirince her sayfanın fotoğrafını çek: düz, aydınlık, sayfanın tamamı görünsün.
3. Son sayfadaki kodu okut, fotoğrafları yükle.
4. Yazın metne çevrilir; kontrol et ve puanlat. *(2. yazılı provasında okuma ve puanlama Pro'da.)*

Tablette ya da bilgisayarda doğrudan yazabilirsin: digikamp.com/ortak-yazili/11-sinif-tarih/prova

1. soru — 14 puan

Aşağıdaki tabloda Osmanlı Devleti'nin 1683-1789 yılları arasında imzaladığı dört antlaşmanın bazı hükümleri verilmiştir. Haritada antlaşmalarda adı geçen yerler gösterilmiştir.

1. soru (devam)

Antlaşma	Yıl	Taraflar	Bazı hükümleri
Karlofça	1699	Osmanlı – Avusturya, Lehistan, Venedik	Macaristan'ın büyük bölümü ve Erdel Avusturya'ya; Podolya ve Ukrayna Lehistan'a; Mora ve Dalmaçya kıyıları Venedik'e bırakıldı.
Pasarofça	1718	Osmanlı – Avusturya, Venedik	Mora Osmanlı'ya geri verildi; Belgrad ve Sırbistan'ın kuzeyi, Tımışvar ve Küçük Eflak Avusturya'ya bırakıldı.
Belgrad	1739	Osmanlı – Avusturya, Rusya (Fransa'nın arabuluculuğuyla)	Belgrad, Sırbistan ve Küçük Eflak Osmanlı'ya geri verildi. Azak Kalesi yıkılacak, Rusya Karadeniz'de donanma bulunduramayacaktı. Arabuluculuğu karşılığında Fransa'nın kapitülasyonları 1740'ta süresiz hâle getirildi.
Küçük Kaynarca	1774	Osmanlı – Rusya	Kırım Hanlığı Osmanlı'dan ayrılarak bağımsız oldu; padişah halife sıfatıyla Kırım Müslümanlarının dinî lideri kaldı. Rusya Karadeniz'de ticaret gemisi bulundurma ve Osmanlı ülkesinde istediği yerde konsolosluk açma hakkı aldı. Osmanlı Devleti Rusya'ya savaş tazminatı ödemeyi kabul etti.

a) Karlofça Antlaşması'nın Osmanlı Devleti'nin Avrupa'daki siyasi konumu açısından neden bir dönüm noktası sayıldığını açıklayınız.

1a

b) Belgrad Antlaşması'nın sonuçlarını Pasarofça Antlaşması ile karşılaştırınız. Belgrad Antlaşması'nın kısa vadede kazanç gibi görünen ama uzun vadede Osmanlı Devleti'ni zarara uğratan bir sonucunu gerekçesiyle değerlendiriniz.

1b

1. soru (devam)

c) Küçük Kaynarca Antlaşması'nın, önceki antlaşmalardan farklı olarak Osmanlı Devleti için hangi yeni sorunları başlattığını iki örnekle açıklayınız.

1c

METİN 1 — SANAYİ DEVRİMİ'NİN DOĞUŞU VE OSMANLI TİCARETİNE YANSIMASI

Kart A — Neden İngiltere? 18. yüzyılın ikinci yarısında İngiltere'de dokuma işinde makineler kullanılmaya başlandı. James Watt'ın geliştirdiği buhar makinesi fabrikalarda kullanılınca üretim su ve rüzgâr gücüne bağlı olmaktan kurtuldu. İngiltere'nin zengin kömür ve demir yatakları vardı. Sömürgelerden ve deniz ticaretinden büyük bir sermaye birikmişti. Tarımda yeni yöntemlerle verim artmış, nüfus çoğalmış; topraksız kalan köylüler şehirlere göç ederek fabrikalar için ucuz bir iş gücü oluşturmuştu. 1688'den sonra parlamentonun güçlendiği ülkede girişimcinin malı ve kazancı güvence altındaydı.

Kart B — Makinenin iştahı Bir fabrikadaki makineler, yüzlerce el tezgâhının üretebileceği kadar kumaşı daha kısa sürede ve daha ucuza üretiyordu. Fabrikalar durmadan çalışabilmek için pamuk, kömür ve demir gibi hammaddelere; ürettikleri malları satabilmek için de yeni pazarlara ihtiyaç duyuyordu.

Kart C — 1838 Balta Limanı Ticaret Antlaşması Osmanlı Devleti, Mısır Valisi Kavalalı Mehmet Ali Paşa'ya karşı İngiltere'nin desteğini almak isterken 1838'de İngiltere ile Balta Limanı Ticaret Antlaşması'nı imzaladı. Antlaşmayla tekel (yed-i vahit) uygulaması kaldırıldı; İngiliz tüccarlar Osmanlı ülkesinin her yerinde ticaret yapabilme hakkı kazandı ve yerli tüccara göre daha avantajlı vergi koşullarından yararlandı. Sonraki yıllarda benzer haklar başka Avrupa devletlerine de tanındı.

Özgün metin (prova için ders kitabı bilgileri temel alınarak yazıldı).

2. soru

14 puan

Metin 1'i okuyunuz.

2. soru (devam)

a) Kart A'dan hareketle Sanayi Devrimi'nin İngiltere'de başlamasını sağlayan iki etkeni yazınız ve her birinin sanayileşmeye nasıl katkı sağladığını açıklayınız.

2a

b) Kart B'deki bilgilerden yararlanarak makineleşmenin Avrupalı devletlerin sömürgecilik faaliyetlerini nasıl hızlandırdığını neden-sonuç ilişkisi içinde açıklayınız.

2b

c) Kart C'de anlatılan antlaşmanın Osmanlı el tezgâhı üreticileri ve lonca esnafı üzerindeki etkisini, Sanayi Devrimi ile ilişkilendirerek yorumlayınız.

2c

METİN 2 — FABRİKA ŞEHRİNDEN BİR MEKTUP VE İKİ BİLGİ NOTU

Mektup (kurgu) — Manchester, 1830'lar "Sevgili teyzeciğim, köyden ayrılalı üç yıl oldu. Babamın el tezgâhı artık ekmek getirmiyor; fabrikanın kumaşı onun dokuduğundan çok daha ucuz. Ben ve on yaşındaki kardeşim sabahın erken saatinden akşam karanlığına kadar dokuma fabrikasında çalışıyoruz. Mahallemiz dar sokaklı, kalabalık ve isli; bir odada iki aile yaşıyoruz. Fabrikanın sahibi ise şehrin öbür ucunda, bahçeli bir evde oturuyor. Akşamları işçiler meyhane önünde toplanıp ücretlerin artması, çalışma saatlerinin kısalması için birlik olmaktan konuşuyor."

Not 1: İngiltere'de 1832'de çıkarılan Reform Yasası, seçme hakkını orta sınıftan mülk sahiplerinin bir bölümüne genişletti; işçilerin büyük çoğunluğu ise oy hakkı elde edemedi. Bunun üzerine işçiler 1838'den itibaren genel oy hakkı isteyen dilekçe hareketleri başlattı (Çartist hareket).

Not 2: İngiltere'de 1833'te çıkarılan Fabrika Yasası, dokuma fabrikalarında dokuz yaşından küçük çocukların çalıştırılmasını yasakladı ve daha büyük çocukların çalışma saatlerini sınırladı. 1848'de Karl Marx ve Friedrich Engels, işçi sınıfının haklarını savunan Komünist Manifesto'yu yayımladı.

Özgün metin (prova için kurgulanmış bir mektuptur; dönemin koşulları ders kitabı bilgileri temel alınarak yazıldı). Bilgi notlarındaki olaylar gerçektir.

3. soru

14 puan

Metin 2'yi okuyunuz.

a) Mektuptan hareketle Sanayi Devrimi'nin toplum hayatında meydana getirdiği iki değişikliği yazınız ve mektuptan birer ifadeyle destekleyiniz.

3a

b) Mektuptaki fabrika sahibi ile işçiler Sanayi Devrimi'yle güçlenen iki farklı toplumsal sınıfı temsil etmektedir. Bu sınıfları adlandırınız. Not 1 ve Not 2'den yararlanarak Sanayi Devrimi'nin siyasi hayatta yol açtığı bir değişikliği açıklayınız.

3b

c) "Sanayi Devrimi insanlığa refah getirmiştir." görüşüne katılıp katılmadığınızı, metinden ve bilgilerinizden yararlanarak bir olumlu ve bir olumsuz sonuca dayanan bir gerekçeyle yazınız.

3c

4. soru

14 puan

Aşağıdaki tablo ve bilgi notu, 1789 öncesi Fransa'nın durumunu özetlemektedir.

Zümre	Kimlerden oluşur?	Ayrıcalık ve yükümlülükleri
1. Zümre	Din adamları (ruhban)	Geniş kilise toprakları ve gelirleri vardı; vergiden büyük ölçüde muaftı.
2. Zümre	Soylular	Yüksek memurluklar ve subaylık onlara aitti; vergiden büyük ölçüde muaftı.
3. Zümre	Burjuvazi (tüccar, banker, avukat), zanaatkârlar, köylüler	Nüfusun büyük çoğunluğunu oluşturuyordu; vergi yükünün neredeyse tamamını taşıyordu, yönetimde söz hakkı yok denecek kadar azdı.

Bilgi notu: Fransa'da kral, yetkilerini hiçbir kuruma hesap vermeden kullanıyordu (mutlak monarşi). Montesquieu, Rousseau ve Voltaire gibi Aydınlanma düşünürlerinin kuvvetler ayrılığı, egemenliğin halka ait olması, düşünce özgürlüğü gibi fikirleri özellikle burjuvazi arasında yayılıyordu. Amerikan Bağımsızlık Savaşı'na verilen destek ve saray harcamaları yüzünden hazine iflasın eşiğine gelince Kral XVI. Louis, yeni vergiler için 1614'ten beri toplanmayan Zümreler Meclisi'ni (Etats Généraux) 1789'da topladı. 3. zümrenin temsilci sayısı, diğer iki zümrenin temsilcileri toplamı kadardı. Oylamanın zümre başına tek oyla mı yoksa kişi başına mı yapılacağı tartışmasında 3. zümre temsilcileri kendilerini Ulusal Meclis ilan etti. 14 Temmuz 1789'da Paris halkı Bastil hapishanesini bastı.

a) Fransız İhtilali'nin bir siyasi, bir toplumsal ve bir ekonomik nedenini yukarıdaki bilgilerden hareketle yazınız.

4a

b) Burjuvazinin ihtilalin öncüsü olmasını, bu sınıfın ekonomik gücü ile siyasi konumu arasındaki çelişki üzerinden açıklayınız.

4b

c) 3. zümrenin oylamanın kişi başına yapılmasını istemesinin nedenini açıklayınız. Bu tartışmanın, kralın mutlak yönetimine karşı bir başkaldırıya dönüşmesini yorumlayınız.

4c

5. soru

14 puan

Fransız İhtilali sırasında Ulusal Meclis, 26 Ağustos 1789'da İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirgesi'ni kabul etti. Bildirgenin iki maddesi aşağıda Türkçeye çevrilerek verilmiştir.

> **Madde 1:** İnsanlar özgür ve haklar bakımından eşit doğar ve öyle yaşarlar. Toplumsal ayrımlar ancak ortak yarara dayanabilir.
>
> **Madde 3:** Her egemenliğin özü esas olarak ulustadır. Hiçbir kurum, hiçbir kişi açıkça ulustan kaynaklanmayan bir yetkiyi kullanamaz.

İhtilalin yaydığı fikirler kısa sürede Fransa'nın sınırlarını aştı. Osmanlı Devleti'nde 1804'te Sırplar ayaklandı; Sırbistan sonraki yıllarda özerklik kazandı. 1821'de başlayan Yunan isyanı sonucunda Yunanistan 1830'da bağımsız bir devlet oldu.

5. soru (devam)

a) Madde 1'in, ihtilalden önceki Fransız toplum yapısında neyi değiştirmeyi amaçladığını açıklayınız.

5a

b) Madde 3'teki egemenlik anlayışını, ihtilalden önceki yönetim anlayışıyla karşılaştırınız.

5b

c) Fransız İhtilali'nin yaydığı milliyetçilik fikrinin Osmanlı Devleti gibi çok uluslu devletleri neden daha çok etkilediğini açıklayınız. Osmanlı Devleti'nin bu fikre karşı devletin bütünlüğünü korumak için geliştirdiği bir düşünce akımını yazınız.

5c

6. soru

15 puan

Aşağıda 1789-1908 yılları arasında Osmanlı Devleti'nde yönetim yapısını etkileyen dört belge özetlenmiştir.

Belge	Yıl	Özet
Sened-i İttifak	1808	Sadrazam Alemdar Mustafa Paşa'nın öncülüğünde II. Mahmud ile ayanlar arasında imzalandı. Ayanlar padişaha bağlılık sözü verdi; padişah da ayanların varlığını ve haklarını tanıdı.
Tanzimat Fermanı	1839	Sultan Abdülmecid döneminde ilan edildi. Herkesin can, mal ve namus güvenliği devletin güvencesine alındı; vergilerin herkesin gelirine göre alınacağı, kimsenin yargılanmadan cezalandırılmayacağı, Müslüman ve gayrimüslim herkesin kanun önünde eşit olduğu bildirildi.
Islahat Fermanı	1856	Kırım Savaşı'nın ardından, Paris Barış Konferansı toplanmadan önce ilan edildi. Gayrimüslimlere devlet memurluğuna girme, okul açma gibi yeni haklar tanındı.
Kanun-i Esasi	1876	II. Abdülhamid döneminde ilan edilen ilk anayasadır. Üyelerini padişahın atadığı Âyan Meclisi ile halkın seçtiği Mebusan Meclisi kuruldu. Meclisi açma-kapama ve devletin güvenliğine zararlı görülen kişileri sürgün etme yetkisi padişahta kaldı. Padişah 1878'de Osmanlı-Rus Savaşı'nı gerekçe göstererek meclisi kapattı.

a) Belgelerden hareketle padişahın mutlak yetkilerinin 1808-1876 arasında hangi aşamalardan geçerek sınırlandığını kısaca açıklayınız.

6a

b) Tanzimat Fermanı'ndaki "Müslüman ve gayrimüslim herkesin kanun önünde eşitliği" ilkesinin Osmanlı toplum yapısında meydana getirdiği değişimi açıklayınız.

6b

c) Bir öğrenci "Islahat Fermanı, Osmanlı Devleti'nin kendi ihtiyacından çok Avrupa'nın baskısıyla ilan edildi." demektedir. Bu görüşü, tablodaki bilgiyi kanıt olarak kullanarak sorgulayınız.

6c

ç) Kanun-i Esasi ile kurulan meşruti yönetimin, millet egemenliğini ne ölçüde sağladığını bir olumlu ve bir sınırlayıcı yönüyle değerlendiriniz.

6ç

7. soru

15 puan

Aşağıdaki bilgi kartlarını inceleyiniz.

Kart 1 — III. Selim: 1793'te Avrupa usulünde eğitilen Nizam-ı Cedit ordusunu kurdu. Yeniçeriler ve bu yenilikten çıkarı zedelenen çevreler 1807'de Kabakçı Mustafa İsyanı'nı çıkardı; Nizam-ı Cedit ordusu dağıtıldı, III. Selim tahttan indirildi.

Kart 2 — II. Mahmud (askerî alan): Yeniçeri Ocağı'nı 1826'da kaldırdı (Vaka-i Hayriye) ve yerine Asakir-i Mansure-i Muhammediye adlı yeni orduyu kurdu. 1834'te subay yetiştirmek için Mekteb-i Harbiye'yi açtı.

Kart 3 — II. Mahmud (idari alan): Divan-ı Hümayun yerine bakanlıklar (nezaretler) kurdu. Askerlik ve vergi işlerinde kullanılmak üzere 1831'de ilk nüfus sayımını yaptırdı (yalnız erkekler sayıldı). Aynı yıl ilk resmî gazete Takvim-i Vekayi yayımlanmaya başladı. İstanbul'da mahallelerde muhtarlık kuruldu.

7. soru (devam)

a) III. Selim'in askerî ıslahatı başarısız olurken II. Mahmud'un askerî ıslahatının kalıcı olmasının nedenini kartlardan hareketle açıklayınız.

7a

b) Kart 3'teki düzenlemelerin devlet ile halk arasındaki ilişkiyi nasıl değiştirdiğini açıklayınız.

7b

c) Bu dönemde Osmanlı ıslahatlarının önce ordudan başlatılmasının nedenini yazınız. Islahatların büyük ölçüde askerî alana ve devletin ihtiyaçlarına odaklanmasının toplum açısından bir sınırlılığını sorgulayınız.

7c

Bitirdin mi? Kodu okut, sayfaların fotoğrafını yükle.

Yazın metne çevrilir; kontrol edip puanlatırsın: her soru MEB ölçütleriyle tek tek puanlanır, eksik kalan kısmı ve tam puanlık cevabı görürsün.

digikamp.com/ortak-yazili/11-sinif-tarih/prova

*** 2. yazılı provasında kâğıt okuma ve puanlama Pro'da. Senaryo tablosu ve sorular herkese açık: digikamp.com/ortak-yazili/11-sinif-tarih**

Bu prova MEB ODSGM'nin yayımladığı konu-soru dağılımına göre hazırlanmıştır; resmî sınav sorusu değildir. Çoğaltılabilir, sınıfta ücretsiz kullanılabilir. DigiKamp · digikamp.com